

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**
навчально-методичний посібник

**Харків
2022**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

навчально-методичний посібник

для студентів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 29 «Міжнародні відносини»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Харків
2022

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.)*

Укладачі:
О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань

Актуальні проблеми методології наукових досліджень: навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право» / уклад.: О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2022. 26 с.

© Данильян О. Г., Дзьобань, О. П., 2022
© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2022

ВСТУП

Для магістерського рівня вищої освіти нагальною є необхідність формування фундаментальних знань і стійких умінь науково-дослідної діяльності, оскільки освітньо-професійна програма спрямована на оволодіння базовими знаннями, вміннями, навичками та іншими компетентностями, які необхідні для розв'язування складних задач і проблем у професійній діяльності, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми методології наукових досліджень» має міждисциплінарний характер та охоплює узагальнені проблеми теорії та практики організації, методологічного й методичного забезпечення науково-дослідницької діяльності та практики її здійснення.

Вона покликана сформувати у студентів загальні уявлення про теоретико-методологічні основи науково-дослідницької діяльності, правила виконання науково-дослідної діяльності, отримання навичок володіння методами оформлення та порядком представлення результатів різних дослідницьких робіт та використання цих навичок у професійній діяльності.

Метою дисципліни «Актуальні проблеми методології наукових досліджень» є формування загальних уявлень про теоретико-методологічні основи науково-дослідницької діяльності, правила виконання науково-дослідної діяльності, отримання навичок володіння методами оформлення та порядком представлення результатів різних дослідницьких робіт та використання цих навичок у професійній діяльності.

У результаті вивчення дисципліни «Актуальні проблеми методології наукових досліджень» студенти повинні:

- **мати системні знання** щодо головних проблем та ідей сучасної гносеології й епістемології, шляхів наукового пізнання світу, функціонування наукового знання у сучасному інформаційному суспільстві, особливостей взаємозв'язку науки й освіти з сучасними соціальними і правовими проблемами, наукової термінології й основних методів та принципів наукових досліджень, теоретико-методологічних, методичних та організаційних аспектів здійснення науково-дослідницької діяльності;

- **уміти самостійно** розв'язувати практичні завдання, пов'язані із застосуванням конкретних методів і технологій дослідження соціально-правових систем і процесів, з оформленням і презентацією результатів наукових досліджень, адаптувати сучасні досягнення науки і наукомістких технологій до науково-дослідного процесу, роботи з науковими текстами;

- **володіти** праксеологією наукового пізнання, творчої діяльності, застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Для студентів передбачено 18 годин лекцій та 20 годин практичних занять. На самостійну роботу відведено 82 години.

Форма контролю – залік.

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри філософії
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № 17 від 23 червня 2020 р.)

**Модуль 1.
СВІТОГЛЯДНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ**

1. Багатовимірність науки

Наука як соціокультурний феномен, як особлива форма цілеспрямованої людської діяльності. Наука як специфічний тип знання. Класифікація знань. Критерії наукового знання. Вимоги до суб'єкта наукового пізнання. Наука як особливий вид діяльності. Структура наукової діяльності: мета, предмет, засоби. Основні фактори, які сприяють перетворенню науки у найважливіший спосіб пізнавальної діяльності. Наука як особливий соціальний інститут. Специфічність системи функціонування наукової спільноти, регулювання взаємин між її членами, а також між наукою, суспільством і державою. Сучасна наука як складна мережа взаємодіючих колективів, організацій та установ.

2. Загальні закономірності розвитку науки. Класифікація наук

Принципи науки. Альтернативи для суб'єкта наукової діяльності. Основні принципи наукової діяльності (принципи наукового пізнання). Суттєві ознаки науки. Функції науки: світоглядна, методологічна, гносеологічна, техніко-технологічна, соціальної пам'яті, нормативна, креативна, комунікативна, аксіологічна, прогностична. Соціальні функції науки. Загальні закономірності розвитку науки. Класифікація наук. Відмінності між природничими й гуманітарними науками. Місце правознавства у системі наук. Загальнонаукові функції правової науки. Спеціально-юридичні функції правової науки.

3. Історичні етапи становлення й розвитку науки

Основні теоретичні моделі розвитку науки. Модель науки як кумулятивного, поступального, прогресивного процесу (Огюст Конт, Герберт Спенсер). Модель науки як процесу розвитку, що здійснюється шляхом наукових революцій (Томас Кун, Імре Лакатос). Модель науки як сукупності індивідуальних, окремих ситуацій (так званих «кейс-стаді») (Ральф Телнер).

Погляди на проблему виникнення науки, часу й місця її виникнення. Переднаука. Етапи розвитку науки: класичний, некласичний, постнекласичний.

4. Сутність та особливості наукових революцій

Поняття наукової революції. Сутнісні підстави наукових революцій. Найголовніші особливості наукової революції. Типи наукових революцій: глобальна, комплексна, приватна, науково-технічна. Перша наукова революція (XVII-XVIII ст.). Друга наукова революція (кінець XIX – початок XX ст.). Третя наукова революція (початок XX ст. – середина XX ст.). Четверта наукова революція (остання третина XX ст.). Характерні риси та особливості наукових революцій.

Модуль 2.

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

5. Рівні наукового пізнання

Новітні наукові напрямки: загальна характеристика. Емпіричний рівень наукових досліджень. Характерні ознаки емпіричного рівня пізнання. Характеристика знання, отриманого на емпіричному рівні. Теоретичний рівень наукового пізнання як вищий ступінь дослідження об'єктивної дійсності. Переважання раціонального компонента пізнання. Взаємозв'язок і взаємообумовленість теоретичного й емпіричного рівнів наукового пізнання. Метатеоретичний рівень наукового пізнання як сукупність філософських установок, соціокультурних підстав наукового дослідження, зразків та імперативів наукового пізнання.

6. Класифікація методів наукового пізнання. Філософський метод

Поняття «метод», «методика», «методологія». Особливості методу як пізнавального інструменту. Основні ознаки наукового методу. Вимоги до наукового методу.

Класифікація методів наукового пізнання та її критерії. Метод сходження від абстрактного до конкретного як логічний стрижень процесу наукового пізнання. Філософський рівень методології. Система критеріїв та оцінок наукової діяльності та її результатів.

7. Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології

Методи емпіричного дослідження: спостереження, експеримент, описання, порівняння. Вимоги до емпіричних методів. Особливості застосування емпіричної методології у міжнародно-правових дослідженнях.

Основні загальнологічні методи та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності та сфери міжнародних відносин. Евристичні методи. Взаємодоповнюваність методів наукових досліджень. Міждисциплінарні методи наукових досліджень.

8. Верифікація та презентація результатів наукових досліджень

Науковий текст як спосіб подання наукової інформації. Тексти-констатації й тексти-міркування. Первинні й вторинні наукові тексти. Основні особливості наукового тексту. Методи роботи з науковими текстами: анотування, реферування, складання тез, конспектування, складання великих інформаційних баз, логічне моделювання. Функції наукового тексту. Поняття публікації. Функції наукових публікацій. Електронні наукові видання. Значення друкованих публікацій. Державна регламентація видавничої продукції, термінів та визначень основних видів видань.

9. Наукометрія та цитованість науковця. Плагіат та відповідальність за нього

Наукометрія як дослідження науки кількісними методами. Наукометричні бази даних. Показники наукометричних баз як умовний стандарт оцінювання ефективності роботи та аналізу наукової активності та продуктивності роботи науковця. Індекс цитування (кількість цитувань). Індекс Хірша (h-індекс). Імпакт-фактор. Поняття плагіату та відповідальності за нього. Види плагіату. Сутність та розмежування понять «фабрикація», «фальсифікація», «піратство». Академічний плагіат. Самоплагіат.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема практичного заняття № 1

Багатовимірність науки

(2 години)

П л а н

1. Наука як соціокультурний феномен, як особлива форма цілеспрямованої людської діяльності.
2. Наука як специфічний тип знання. Класифікація знань. Критерії наукового знання.
3. Наука як особливий вид діяльності. Структура наукової діяльності: мета, предмет, засоби.
4. Сучасна наука як складна мережа взаємодіючих колективів, організацій та установ.

Рекомендована література:

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Методологія наукових досліджень: підручник*. Харків: Право, 2019. 368 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник*. Харків: Право, 2017. 448 с.

Кисельов М. М., Гардашук Т. В., Грабовський С. І., Іщенко Ю. А., Зарубицький К. Є. *Етика науки: виклики сучасності: монографія*. Ніжин: Видавництво «ПП Лисенко М. М.», 2014. 248 с.

Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

Семенюк Е. П., Мельник В. П. *Філософія сучасної науки і техніки: підручник*. 3-тє вид., випр. та допов. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 364 с.

Сурмін Ю. П. *Майстерня вченого: підручник для науковця*. Київ: «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. 302 с.

Терешкун О. *Гуманітарно-наукові парадигми техніки: монографія*. Івано-Франківськ: Кушнір Г. М. [вид.], 2016. 354 с.

Тема практичного заняття № 2
Загальні закономірності розвитку науки. Класифікація наук
(2 години)

П л а н

1. Основні принципи наукової діяльності (принципи наукового пізнання).
2. Загальні закономірності розвитку науки.
3. Класифікація наук.
4. Місце правознавства у системі наук. Загальнонаукові та спеціально-юридичні функції правової науки.

Рекомендована література:

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Методологія наукових досліджень: підручник*. Харків: Право, 2019. 368 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник*. Харків: Право, 2017. 448 с.

Корець М. С. *Методологія наукового дослідження: навчальний посібник*. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.

Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ: Кондор, 2016. 206 с.

Основи наукових досліджень: конспект лекцій / уклад. Е. В. Колісніченко. Суми: Сум. держ. ун-т, 2012. 83 с.

Остапчук М. В., Рибак А. І., Ванюшкін О. С. *Методологія та організація наукових досліджень: підручник*. Одеса: Фенікс, 2014. 375 с.

Порев С. П. *Університет і наука. Епістемологія, методологія і педагогіка виробництв знань: монографія*. Київ: Хімджест, 2012. 382 с.

Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

Семенюк Е. П., Мельник В. П. *Філософія сучасної науки і техніки: підручник*. 3-тє вид., випр. та допов. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 364 с.

Соціокультурні передумови трансформації методології науки: монографія / С. В. Вільчинська та ін.; відп. ред. М. Ю. Савельєва, Т. Д. Суходуб. Київ: ЦГО НАН України: Четверта хвиля, 2020. 214 с.

Тема практичного заняття № 3
Історичні етапи становлення й розвитку науки
(2 години)

П л а н

1. Модель науки як кумулятивного, поступального, прогресивного процесу (Огюст Конт, Герберт Спенсер).
2. Модель науки як процесу розвитку, що здійснюється шляхом наукових революцій (Томас Кун, Імре Лакатос).
3. Модель науки як сукупності індивідуальних, окремих ситуацій («кейс-стаді») (Ральф Телнер).
4. Погляди на проблему виникнення науки, часу й місця її виникнення.

Рекомендована література:

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Методологія наукових досліджень: підручник*. Харків: Право, 2019. 368 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник*. Харків: Право, 2017. 448 с.

Дутковський І. *Взаємодія традицій і новацій у науці. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2013. Випуск 73 (№ 6). С. 136-138.

Кириленко К. М. *Культура і наука: традиції і інновації (мультидисциплінарний дидактичний контент): навчальний посібник*. Умань: Жовтий О.О. [вид.], 2013. 118 с.

Корець М. С. *Методологія наукового дослідження: навчальний посібник*. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.

Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ: Кондор, 2016. 206 с.

Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова Л. М. *Методологія наукових досліджень: монографія*. Рівне: НУВГП, 2016. 247 с.

Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / уклад. Ігор Вдовичин. Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 247 с.

Основи наукових досліджень: конспект лекцій / уклад. Е. В. Колісніченко. Суми: Сум. держ. ун-т, 2012. 83 с.

Остапчук М. В., Рибак А. І., Ванюшкін О. С. *Методологія та організація наукових досліджень: підручник*. Одеса: Фенікс, 2014. 375 с.

Тема практичного заняття № 4
Сутність та особливості наукових революцій
(2 години)

П л а н

1. Поняття наукової революції. Сутнісні підстави, характерні риси та особливості наукових революцій.
2. Типи наукових революцій: глобальна, комплексна, приватна, науково-технічна.
3. Перша наукова революція (XVII-XVIII ст.).
4. Друга наукова революція (кінець XIX – початок XX ст.).
5. Третя наукова революція (початок XX ст. – середина XX ст.).
6. Четверта наукова революція (остання третина XX ст.).

Рекомендована література:

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Методологія наукових досліджень: підручник*. Харків: Право, 2019. 368 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник*. Харків: Право, 2017. 448 с.

Дутковський І. *Взаємодія традицій і новацій у науці. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2013. Випуск 73 (№ 6). С. 136-138.

Кириленко К. М. *Культура і наука: традиції і інновації (мультидисциплінарний дидактичний контент): навчальний посібник*. Умань: Жовтий О.О. [вид.], 2013. 118 с.

Корець М. С. *Методологія наукового дослідження: навчальний посібник*. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.

Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ: Кондор, 2016. 206 с.

Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова. Л. М. *Методологія наукових досліджень: монографія*. Рівне: НУВГП, 2016. 247 с.

Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / уклад. Ігор Вдовичин. Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 247 с.

Основи наукових досліджень: конспект лекцій / уклад. Е. В. Колісніченко. Суми: Сум. держ. ун-т, 2012. 83 с.

Тема практичного заняття № 5
Рівні наукового пізнання
(2 години)

П л а н

1. Емпіричний рівень наукових досліджень його характерні ознаки. Характеристика знання, отриманого на емпіричному рівні.
2. Теоретичний рівень наукового пізнання як вищий ступінь дослідження об'єктивної дійсності.
3. Взаємозв'язок і взаємообумовленість теоретичного й емпіричного рівнів наукового пізнання.
4. Метатеоретичний рівень наукового пізнання як сукупність філософських установок, соціокультурних підстав, зразків та імперативів наукового пізнання.

Рекомендована література:

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Методологія наукових досліджень: підручник*. Харків: Право, 2019. 368 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник*. Харків: Право, 2017. 448 с.

Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. *Догматичний напрям методології формування сучасної національної доктрини приватного права. *Право України*. 2019. № 1. С. 42-57.*

Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. *Соціологічний та аксіологічний напрямки сучасних правових досліджень. *Інформація і право*. Київ, 2018. № 1 (24). С. 5-13.*

Корець М. С. *Методологія наукового дослідження: навчальний посібник*. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.

Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ: Кондор, 2016. 206 с.

Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова Л. М. *Методологія наукових досліджень: монографія*. Рівне: НУВГП, 2016. 247 с.

Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / уклад. Ігор Вдовичин. Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 247 с.

Основи наукових досліджень: конспект лекцій / уклад. Е. В. Колісніченко. Суми: Сум. держ. ун-т, 2012. 83 с.

Тема практичного заняття № 6
Класифікація методів наукового пізнання. Філософський метод
(2 години)

П л а н

1. Основні ознаки наукового методу. Вимоги до наукового методу.
2. Класифікація методів наукового пізнання та її критерії.
3. Метод сходження від абстрактного до конкретного як логічний стрижень процесу наукового пізнання.
4. Філософський рівень методології.

Рекомендована література:

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Методологія наукових досліджень: підручник*. Харків: Право, 2019. 368 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник*. Харків: Право, 2017. 448 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Методи правового дослідження. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. С. 456-459.

Корець М. С. *Методологія наукового дослідження: навчальний посібник*. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.

Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ: Кондор, 2016. 206 с.

Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова. Л. М. *Методологія наукових досліджень: монографія*. Рівне: НУВГП, 2016. 247 с.

Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / уклад. Ігор Вдовичин. Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 247 с.

Основи наукових досліджень: конспект лекцій / уклад. Е. В. Колісніченко. Суми: Сум. держ. ун-т, 2012. 83 с.

Остапчук М. В., Рибак А. І., Ванюшкін О. С. *Методологія та організація наукових досліджень: підручник*. Одеса: Фенікс, 2014. 375 с.

Семенюк Е. П., Мельник В. П. *Філософія сучасної науки і техніки: підручник*. 3-тє вид., випр. та допов. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 364 с.

Філософія науки: підручник / І. С. Добронравова та ін.; за ред. І. С. Добронравової. Київ: Київський університет, 2018. 255 с.

Тема практичного заняття № 7
Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології
(4 години)

П л а н

1. Методи емпіричного дослідження: спостереження, експеримент, описання, порівняння. Вимоги до емпіричних методів.
2. Основні загальнологічні методи та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності та сфери міжнародних відносин.
3. Евристичні методи та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності та сфери міжнародних відносин.
4. Взаємодоповнюваність методів наукових досліджень.
5. Міждисциплінарні методи наукових досліджень.

Рекомендована література:

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Харків: Право, 2017. 448 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методи правового дослідження. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. С. 456-459.

Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Догматичний напрям методології формування сучасної національної доктрини приватного права. *Право України.* 2019. № 1. С. 42-57.

Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Соціологічний та аксіологічний напрямки сучасних правових досліджень. *Інформація і право.* Київ, 2018. № 1 (24). С. 5-13.

Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Герменевтичний метод у сучасних цивілістичних дослідженнях: до питання про доцільність застосування. *Інформація і право.* 2017. № 2 (21). С. 5–12.

Корець М. С. Методологія наукового дослідження: навчальний посібник. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.

Палагін О. В., Кургаєв О. П. Міждисциплінарні наукові дослідження: оптимізація системно-інформаційної підтримки. *Вісник Національної академії наук України.* Київ, 2009. № 3. С. 14-25.

Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 178 с.

Тема практичного заняття № 8
Верифікація та презентація результатів наукових досліджень
(2 години)

П л а н

1. Науковий текст як спосіб подання наукової інформації. Основні особливості наукового тексту.
2. Методи роботи з науковими текстами: анотування, реферування, складання тез, конспектування, складання великих інформаційних баз, логічне моделювання.
3. Поняття публікації. Функції наукових публікацій.
4. Електронні та друковані наукові видання: основні вимоги та особливості.

Рекомендована література:

Горошкіна О. М., Шутова Л. І. Науковий текст: особливості мови та стилю: навчально-методичний посібник для аспірантів. Луганськ: Світанок, 2013. 138 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Харків: Право, 2017. 448 с.

Остапчук М. В., Рибак А. І., Ванюшкін О. С. Методологія та організація наукових досліджень: підручник. Одеса: Фенікс, 2014. 375 с.

Систематизація документів та організація каталогів і картотек освітянських бібліотек за таблицями Універсальної десятикової класифікації / уклад. Лобановська І. Г. Київ: Ліра-К, 2019. 105 с.

Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: підручник для науковця. Київ: «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. 302 с.

Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навчально-методичний посібник. Київ: НАДУ, 2008. 184 с.

Швецова-Водка Г. М. Документознавство: словник-довідник термінів і понять: навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 320 с.

Яхонтова Т. В. Лінгвістична генетика наукової комунікації: монографія Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 420 с.

Тема практичного заняття № 9
**Наукометрія та цитованість науковця. Плагіат
та відповідальність за нього**
(2 години)

П л а н

1. Наукометрія як дослідження науки кількісними методами.
2. Наукометричні бази даних. Показники наукометричних баз як умовний стандарт оцінювання ефективності роботи та аналізу наукової активності та продуктивності роботи науковця.
3. Індекс цитування (кількість цитувань), індекс Хірша (h-індекс), імпаکت-фактор.
4. Поняття плагіату та відповідальності за нього. Види плагіату.

Рекомендована література:

Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: колективна монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.

Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Харків: Право, 2017. 448 с.

Кисельов М. М., Гардашук Т. В., Грабовський С. І., Іщенко Ю. А., Зарубицький К. Є. Етика науки: виклики сучасності: монографія. Ніжин: Видавництво «ПП Лисенко М. М.», 2014. 248 с.

Про Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо): лист МОН України від 15.08.2018 р. № 1/11-8681. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instruktsiya/1-11-8681-vid15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>.

Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.): лист МОН України від 23.10.2018 р. № 1/9-650. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

Сорокіна Н. Г., Артюхова А. Є., Дегтярьова І. О. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

3. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Деякі питання реалізації статті 54 Закону України «Про вищу освіту»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 656. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/656-2015-%D0%BF#Text>.
2. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види, терміни та визначення. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
3. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 42 с.
4. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
6. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>.
7. Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам: Наказ МОН України від 14.01.2016 № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16#Text>.
8. Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#n8>.
9. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
10. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
11. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
12. Про Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо) : лист МОН України від 15.08.2018 р. № 1/11-8681. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instruktsiya/1-11-8681-vid15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>.
13. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.): лист МОН України від 23.10.2018 р. № 1/9-650. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

Основна література

1. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Харків: Право, 2017. 448 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.
3. Корець М. С. Методологія наукового дослідження: навчальний посібник. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.
4. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2016. 206 с.
5. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / уклад. Ігор Вдовичин. Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 247 с.
6. Основи наукових досліджень: конспект лекцій / уклад. Е. В. Колісніченко. Суми: Сум. держ. ун-т, 2012. 83 с.
7. Остапчук М. В., Рибак А. І., Ванюшкін О. С. Методологія та організація наукових досліджень: підручник. Одеса: Фенікс, 2014. 375 с.
8. Семенюк Е. П., Мельник В. П. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. 3-тє вид., випр. та допов. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 364 с.

Додаткова література

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: колективна монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Горошкіна О. М., Шутова Л. І. Науковий текст: особливості мови та стилю: навчально-методичний посібник для аспірантів. Луганськ: Світанок, 2013. 138 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна картина світу в контексті перспектив сучасної науки й культури. *Інформація і право*. 2013. № 1(7). С. 21-28.
4. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна картина світу як соціокультурна реальність. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*. 2013. Вип. 70 (№ 3). С. 573–578.
5. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методи правового дослідження. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. С. 456-459.
6. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Герменевтичний метод у сучасних цивілістичних дослідженнях: до питання про доцільність застосування. *Інформація і право*. 2017. № 2 (21). С. 5–12.

7. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Догматичний напрям методології формування сучасної національної доктрини приватного права. *Право України*. 2019. № 1. С. 42-57.
8. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Соціологічний та аксіологічний напрямки сучасних правових досліджень. *Інформація і право*. Київ, 2018. № 1 (24). С. 5-13.
9. Дутковський І. Взаємодія традицій і новацій у науці. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2013. Випуск 73 (№ 6). С. 136-138.
10. Кириленко К. М. Культура і наука: традиції і інновації (мультидисциплінарний дидактичний контент): навчальний посібник. Умань: Жовтий О.О. [вид.], 2013. 118 с.
11. Кисельов М. М., Гардашук Т. В., Грабовський С. І., Іщенко Ю. А., Зарубицький К. Є. Етика науки: виклики сучасності: монографія. Ніжин: Видавництво «ПП Лисенко М. М.», 2014. 248 с.
12. Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова Л. М. Методологія наукових досліджень: монографія. Рівне: НУВГП, 2016. 247 с.
13. Палагін О. В., Кургаєв О. П. Міждисциплінарні наукові дослідження: оптимізація системно-інформаційної підтримки. *Вісник Національної академії наук України*. Київ, 2009. № 3. С. 14-25.
14. Пашутін В. В. Симулякри в праві: запрошення до дискусії. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. Вип. 1 (66). С. 25-32.
15. Порев С. П. Університет і наука. Епістемологія, методологія і педагогіка виробництв знань: монографія. Київ: Хімджест, 2012. 382 с.
16. Пунченко О. П. Методологічні новації у сучасному науковому пізнанні. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2014. № 57. С. 27–37.
17. Роджерс Е. М. Дифузія інновацій / пер. з англ. В. Старка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 591 с.
18. Семків Т. Впровадження інституту перевірок на добросовісність в законодавство України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 2. С. 11-16.
19. Систематизація документів та організація каталогів і картотек освітянських бібліотек за таблицями Універсальної десятикової класифікації / уклад. Лобановська І. Г. Київ: Ліра-К, 2019. 105 с.
20. Сорокіна Н. Г., Артюхова А. Є., Дегтярьова І. О. Академічна добросовісність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
21. Соціокультурні передумови трансформації методології науки: монографія / С. В. Вільчинська та ін.; відп. ред. М. Ю. Савельєва, Т. Д. Суходуб. Київ: ЦГО НАН України: Четверта хвиля, 2020. 214 с.
22. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: підручник для науковця. Київ: «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. 302 с.

23. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навчально-методичний посібник. Київ: НАДУ, 2008. 184 с.
24. Терешкун О. Гуманітарно-наукові парадигми техніки: монографія. Івано-Франківськ: Кушнір Г. М. [вид.], 2016. 354 с.
25. Філософія науки: підручник / І. С. Добронравова та ін.; за ред. І. С. Добронравової. Київ: Київський університет, 2018. 255 с.
26. Швецова-Водка Г. М. Документознавство: словник-довідник термінів і понять: навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 320 с.
27. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 178 с.
28. Ягодзінський С. М. Традиції та інновації в науковому дискурсі. *Totallogy-XXI (десятий випуск). Постнекласичні дослідження*. Київ: ЦГО НАНУ, 2003. С. 150-163.
29. Яхонтова Т. В. Лінгвістична генологія наукової комунікації: монографія Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 420 с.

Інтернет-ресурси:

Офіційний веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>.

Офіційний веб-сайт Національної академії правових наук України. URL: <http://www.aprnu.kharkiv.org/>.

Офіційний веб-сайт Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>.

Офіційний веб-сайт інституту філософії імені Г.С. Сковороди. URL: <http://www.filosof.com.ua/>.

СЕНМК

Стандартизований навчально-методичний комплекс кафедри філософії. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/120-kafedra-filosofii.html>.

Опис навчальної дисципліни

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність	Дидактична структура навчальної дисципліни
Кількість кредитів ЄКТС: 4,0 Кількість модулів: 2 Загальна кількість годин: 120 Тижневих годин: 4	Рівень освіти – другий (магістерський) Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини» Спеціальність – 293 «Міжнародне право»	Модуль 1 Лекції: 8 Практичні заняття: 8 Самостійна робота: 40 Модуль 2 Лекції: 10 Практичні заняття: 12 Самостійна робота: 42 Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік)

ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Самостійна робота – вид поза аудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу навчального курсу. Під час самостійної роботи студент має самостійно опрацювати конспекти лекцій, рекомендовану літературу, нормативні акти, матеріали емпіричних досліджень до тем, що виносяться на практичні заняття.

Формами самостійної роботи студентів є: доопрацювання матеріалів лекцій; робота в інформаційних мережах; наукове повідомлення з вузькоспеціальною проблематикою; підготовка тематичних презентацій; підготовка та публікація наукових статей, тез тощо; розробка схем, таблиць з тем початкової дисципліни; анотування наукових статей і монографій; здійснення критичного аналізу наукових публікацій.

Самостійна робота студентів полягає у вивченні додаткової навчальної, наукової літератури, ознайомленні із нормативно-правовими актами, які регламентують науково-дослідницьку сферу.

Самостійна робота призначена для поглиблення знань студентів із тем, що передбачені навчальною дисципліною.

ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ:

- лекції;
- практичні заняття;
- виконання індивідуальних пошукових завдань.

ОРГАНІЗАЦІЯ І КРИТЕРІЇ оцінювання знань студентів

1. Організація поточного контролю.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК). Загальним об'єктом оцінювання знань студентів є відповідні частини навчальної програми дисципліни, засвоєння яких перевіряється під час ПК.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст окремих тем чи розділу, умінь застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Об'єктами ПК знань студентів є: систематичність та активність роботи на лекціях, практичних заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу, активність та рівень знань при обговоренні питань), виконання контрольних завдань, інші форми робіт.

Оцінювання результатів ПК здійснюється викладачем наприкінці вивчення навчальної дисципліни.

2. Підсумкове оцінювання

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів здійснюється у вигляді заліку. Залік виставляється на останньому семінарському занятті за результатами семінарських занять, як за умов дистанційного, так і аудиторного навчання.

Оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК) в діапазоні від 0 до 100 балів. За кожен з двох змістовних модулів студент повинен отримати від 30 до 50 балів.

Мінімальна кількість балів для отримання «заліку» складає 60 балів за два змістовні модулі.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів здійснюється наступним чином:

Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль (ПКЗ)
Семінарські заняття та контрольні заходи		залік
Змістовний модуль 1	Змістовний модуль 2	від 60 до 100 балів
від 30 до 50 балів	від 30 до 50 балів	

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Оцінка самостійної роботи студента	Max 20	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження. Вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні і практичні висновки.
	15	Основні питання висвітлено поверхнево, висновки не мають самостійного характеру.
	Min 0	Основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок, немає висновків, студент слабо володіє матеріалом роботи.
Залік	Max 100	Відмінне володіння матеріалом із дисципліни.
	Min 60	Достатнє засвоєння матеріалу з дисципліни.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Наука як соціокультурний феномен, особлива форма цілеспрямованої людської діяльності і специфічний тип знання.
2. Сучасна наука як складна мережа взаємодіючих колективів, організацій та установ.
3. Функції науки: світоглядна, методологічна, гносеологічна, техніко-технологічна, соціальної пам'яті, нормативна, креативна, комунікативна, аксіологічна, прогностична.
4. Класифікація наук. Відмінності між природничими й гуманітарними науками.
5. Місце правознавства у системі наук. Загальнонаукові та спеціально-юридичні функції правової науки.
6. Погляди на проблему виникнення науки, часу й місця її виникнення. Переднаука.
7. Етапи розвитку науки: класичний, некласичний, постнекласичний.
8. Основні теоретичні моделі розвитку науки.
9. Поняття наукової революції. Сутнісні підстави наукових революцій.
10. Перша наукова революція (XVII-XVIII ст.): характерні риси та особливості.
11. Друга наукова революція (кінець XIX – початок XX ст.): характерні риси та особливості.
12. Третя наукова революція (початок XX ст. – середина XX ст.): характерні риси та особливості.
13. Четверта наукова революція (остання третина XX ст.): характерні риси та особливості.
14. Принципи наукового пізнання: об'єктивності, системності, єдності аналізу й синтезу, єдності історичного й логічного, сходження від абстрактного до конкретного.
15. Діалектика традицій і новацій у розвитку науки.
16. Основні сутнісні риси сучасних наукових та методологічних новацій: абдукції, атракції, біфуркації, кейс-стаді, куматоїду.
17. Свобода наукового пізнання і соціальна відповідальність ученого.
18. Емпіричний рівень наукових досліджень, його характерні ознаки.
19. Теоретичний рівень наукового пізнання як вищий ступінь дослідження об'єктивної дійсності.
20. Метатеоретичний рівень наукового пізнання.
21. Поняття «метод», «методика», «методологія».
22. Особливості методу як пізнавального інструменту. Основні ознаки наукового методу.

23. Класифікація методів наукового пізнання та її критерії.
24. Філософський рівень методології.
25. Методи емпіричного дослідження: спостереження, експеримент, описання, порівняння.
26. Вимоги до емпіричних методів. Особливості застосування емпіричної методології у міжнародно-правових дослідженнях.
27. Основні загальнологічні методи та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності та сфери міжнародних відносин.
28. Евристичні методи та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності та сфери міжнародних відносин.
29. Міждисциплінарні методи наукових досліджень та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності та сфери міжнародних відносин.
30. Науковий текст як спосіб подання наукової інформації. Первинні й вторинні наукові тексти. Функції наукового тексту.
31. Методи роботи з науковими текстами: анотування, реферування, складання тез, конспектування, складання великих інформаційних баз, логічне моделювання.
32. Поняття публікації. Поняття, значення та функції наукових публікацій.
33. Друковані та електронні наукові видання.
34. Наукова стаття як вид наукової публікації: різновиди та основні вимоги.
35. Тези наукової доповіді як вид наукової публікації: основні вимоги.
36. Цитування у наукових текстах: способи та вимоги.
37. Наукометрія як дослідження науки кількісними методами.
38. Наукометричні бази даних. Показники наукометричних баз: індекс цитування (кількість цитувань), індекс Хірша (h-індекс), імпакт-фактор.
39. Поняття плагіату та відповідальності за нього. Види плагіату.
40. Академічний плагіат. Самоплагіат.

Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
		Усього	У тому числі		
			Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1.	Загальні закономірності розвитку науки. Класифікація наук.	12	2	2	8
2.	Багатовимірність науки.	12	2	2	8
3.	Історичні етапи становлення й розвитку науки.	12	2	2	8
4.	Сутність та особливості наукових революцій.	12	2	2	8
5.	Рівні наукового пізнання.	14	2	2	10
6.	Класифікація методів наукового пізнання. Філософський метод.	14	2	2	10
7.	Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології.	16	2	4	10
8.	Верифікація та презентація результатів наукових досліджень.	14	2	2	10
9.	Наукометрія та цитованість науковця. Плагіат та відповідальність за нього.	14	2	2	10
	Усього	120	18	20	82